

4. Altemeyer R. The other 'authoritarian personality.' / Robert Altemeyer. // *Advances in Experimental Social Psychology*. – 1998. – №30. – Pp. 47–92.
5. Cochran N. Measuring preferences for hierarchical control: an attitude scale for contemporary times / Nancy Cochran // *Psychological Reports*. – 1975. - № 36. – pp. 695 – 705.
6. Duckitt J. Psychopatology, authoritarian, attitudes and prejudice/J. Duckitt// *South African Journal of Psychology*. – 2002. –№4. – Pp. 1-8.
7. Martin J. L. The Authoritarian Personality, 50 years later. What lessons are there for Political Psychology?/ J. L. Martin// *Political Psychology*. – 2001. - №22. – Pp. 1-26.
8. Oesterreich D. Flight into security: a new approach and measure of the authoritarian personality / Detlef Oesterreich // *Political Psychology*. – 2005. – № 2. – pp. 275 – 297.
9. Ray J. Do authoritarians hold authoritarian attitudes? / John Ray. // *Human relations*. – 1976. – №4. – Pp. 307 –325.
10. Sherell De Florance A. The disobedient victim – an empathy hypothesis. Unpublished BA (hons.) thesis submitted to the Department of Psychology, University of Sydney, 1972.

Отримано 10.10.2018

УДК 316.334

Корж К.М. °

Київський університет імені Тараса Шевченка, факультет соціології, асистент

СУЧАСНІ ПІЗНАВАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ВІДХИЛЕНЬ: ІНТЕГРАТИВНА ПЕРСПЕКТИВА

Вивчення соціальних відхилень (позитивних і негативних) в соціальних науках наприкінці XX – початку XXI століття набуло нового розвитку. Постмодерністське релятивістське розуміння девіантності призвело до необхідності звернення уваги на можливість створення інтегративної теорії соціальних відхилень і нової науки - девіантології. В статті розглядаються важливі підходи, а саме – кримінологічний (нормативістський) та соціологічний, які наразі шукають шляхи синтезу.

Ключові слова: соціальні відхилення, девіантна поведінка, соціальна норма, соціологічна теорія, міждисциплінарність.

Изучение социальных отклонений (положительных и отрицательных) в социальных науках в конце XX – начале XXI ст. получило новое развитие. Постмодернистское релятивистское восприятие девиантности привело к необходимости обратить внимание на

возможность создания интегративной теории социальных отклонений и создания на новой науки – девиантологии. В статье рассмотрены важные научные подходы, а именно – криминологический и социологический, которые в настоящее время ищут пути синтеза своих теорий.

Ключевые слова: *социальные отклонения, девиантное поведение, социальная норма, социологическая теория, девиантность, междисциплинарность.*

The study of social deviations (positive and negative) in the social sciences in the late twentieth and early twentieth centuries. received a new development. Postmodern relativistic perception of deviance led to the need to pay attention to the possibility of creating an integrative theory of social deviations and creating a new science - deviantology. The article considers important scientific approaches, namely, criminological and sociological, which are currently looking for ways to synthesize their theories.

Key words: *social deviations, deviant behavior, social norm, sociological theory, deviance, interdisciplinarity.*

Актуальність. Соціальні відхилення - надзвичайно багатогранний феномен (ноумен?), який пов'язаний з численними соціальними явищами і відносинами на мікро – , мезо- та макро-рівні суспільства. В останні десятиліття в науковому дискурсі все частіше постає питання створення нової науки про соціальні відхилення (девіації) – девіантології. Дана наука (чи наукова дисципліна), на думку її апологетів, здатна подолати суперечності, які виникли в процесі спроб міжгалузевого наукового осмислення того роду соціальних явищ, які відносять до "відхильних», «аномальних», «злочинних» тощо. Найбільш актуальною, в даному випадку, є проблема створення єдиної «теорії девіантності»- саме так поставлено питання в науковому середовищі. Дане питання розглядалось на «Першому міжнародному конгресі девіантологів»[1]. Його вирішення розкриває в сучасному глобальному світі перспективи розвитку як соціальної теорії відхилень, так і технологій управління і контролю над ними. Соціологія може слугувати загальною теоретико-методологічною основою такої науки, проте проблема в тому, що сама соціологія досі є наукою багато-парадигмальною. **Метою** даної статті є представлення пізнвального потенціалу соціології.

Аналіз дослідження проблеми соціальних відхилень розкриває перед дослідником низку біологічних, психологічних, соціальних, правових та інших їх причин, проте останнім часом більшість вчених схилиються до думки, що феномен девіантності включає в себе не тільки її соціальне сприйняття, але й конструювання суспільством – це є перший рівень осмислення соціальних відхилень. Коли девіантність стає предметом науки (тієї ж соціології), формується другий рівень рефлексії – науковий, який враховує перший - суспільний. «Девіантологія, відповідно своєму об'єкту, є міждисциплінарною наукою. Соціологія може і повинна брати участь в її розробці. Більше того спеціаліст-соціолог чи представник іншої галузі науки може спробувати узагальнити накопичене міждисциплінарне знання про девіації і досвід їх вивчення, розібратися в існуючих теоретико-методологічних проблемах»[2,

с.205]. Така спроба визначає третій рівень абстрагування - рефлексію над самою наукою про девіації що включає перший і другий рівні (інші рівні абстрагування на даному етапі вже не знадобляться).

Шипунова 2004 рік стаття проблема синтезу теорії девіантності.

Дискусії про можливості міждисциплінарного підходу до вивчення соціальних відхилень, різноманітні теоретико-методологічні основи для проведення відповідних комплексних досліджень так чи інакше висувають проблему синтезу накопичених знань про соціальні девіації. Не останню роль актуалізації цієї проблеми відіграє і певний скепсис практиків стосовно наукового пояснення соціальних відхилень, напрацювання адекватних рекомендацій по його технологізації, зменшення ризиків негативних девіацій. Рішення цієї проблеми ускладнюється у зв'язку з релятивістськими уявленнями про норму як таку що характерно для повсякденності в сучасних умовах.

Найбільш активно дискусія у вітчизняній і пострадянській соціальній науці розгортається на початку XIX ст. і переважно в рамках кримінології та соціології злочинності. Так російська дослідниця проблем девіантності Т.Шипунова (2004) вважає, що «Під міждисциплінарністю слід розуміти не просто об'єднання різних підходів до розгляду предмету вивчення, але і створення мета-теорії або загальної теорії, яка могла б об'єднати вже існуючі знання про об'єкт вивчення і стати базовою для синтезу та інтеграції нових знань.»[7, с.103] При цьому основним є пошук основ які дозволять не противоречиям чиним об'єднати наявні існуючі підходи до пояснення соціальних відхилень. Ці пояснення не можуть бути повними без розкриття причин девіантності.

Слід відмітити деякі методологічні питання які виникають при розгляд цього питання. Як кримінологія так і дев'ятого я при вивченні окремих явищ злочинності і девіації розкривають те загальне що їм притаманне. Описуючи такі явища можуть використовуватись різні види пояснень: семантичне (відповідає на запитання «Що це?»), історико-генетичне (відповідає на запитання «Як і коли це виникло?»), причинно-наслідковий («Чому, з якої причини це виникло?»), функціональне («Чому це слугує?»), телеологічне («З якою метою, навіщо це зроблено?»). Шипунова вважає, що «Описання злочинності і девіантності цілком доцільно використовувати з синонімічними історико-генетичний і причинно-наслідковий описання. В результаті виявляється штучність протистояння статистичного (нормативістська парадигма) та процесного (соціологічна парадигма) підходів при поясненні негативних соціальних явищ, оскільки всі види пояснень є взаємодоповнюючими а надання переваги одному із видів обумовлено ситуацією та або науковими інтересами дослідників.» [7,с.103]

Разом з тим необхідно відрізняти причини окремих девіацій як поодиноких явищ і причини девіантності як масового явища. Пояснюючи детермінацію злочинної або девіантної поведінки чи вчинках конкретної людини необхідно прослідкувати вплив трьох складових: внутрішню об'єктивну причину (наприклад психофізіологічний розлад), внутрішню суб'єктивну причину (рішення самої людини як свобода вибору), і зовнішню

причину(вплив оточуючого середовища справжньому чи в минулому досвіді людини). Очевидно, вважає Шипунова, що, якщо при відносній врівноваженості зовнішньої детермінанти в даній конкретній ситуації певний вид девіантної поведінки має досить масовий характер, то маємо констатувати, що вплив зовнішньої детермінації буде значно більшим, ніж внутрішньої. На нашу думку, таке правило можливе для жорстких формальних норм (нормативістський підхід), проте включення поняття адаптивної норми та нормалістського концепту дає нам інший результат – можливо, ми маємо справу із соціальними змінами, що вступили в конфлікт із існуючою нормою, яка «застаріла», стала девіантною.

Далі авторка робить висновок, що «Положення різних теорій можна синтезувати виходячи із ідеї концептуальної основи яка б задовольняла наступні вимоги: по-перше вона полегшує поєднання мікро і макро рівнів досліджуваного явища, а тому розвивається в рамках різних моделей особистості девіанта чи злочинця і причинних теорій девіантності; по-друг, це висновок повинна представлятися найбільш абстрактною категорією яка дозволяє об'єднати не тільки існуючі теорії але й розкрити ці сторони соціальної реальності які можуть детермінувати девіантність. «Тобто синтетична концепція повинна бути відкритою для подальшого розвитку. В якості такої категорії може виступити "соціальна несправедливість". Зрозуміло що остання являє собою порушення соціальної справедливості.»[7, с.104] Отже, на думку Шипунової, саме «соціальна справедливість» і її протилежність – «соціальна несправедливість» - мають стати тими ключовими категоріями, навколо яких можна об'єднати міждисциплінарні зусилля по створенню єдиної теорії девіацій та й саму девіантологію. Порушення соціальної справедливості (соціальна несправедливість) призводять до соціального виключення, психологічного стану відчуження, аномії і, як наслідок, до різних форм порушення соціальних норм (як офіційних, так і неофіційних). Варто розрізняти окремі відносно самостійні форми соціальної несправедливості: економічну, морально-правову, соціально-політичну культурну, соціально-демографічну.

Під справедливістю можна розуміти в міру суспільної користі(соціальної адекватності) законів інших нормативних приписів(формальних і неформальних), що встановлюють і підтримують на основі угоди такий порядок в життєдіяльності людей і організацій фізичних і юридичних осіб, вкотре відповідаємо виживання і розвитку соціуму, а також забезпечує інтеграцію і рідних існування членів суспільства.

Категорія норми відіграє таку ж важливу позицію в «інтегративному підході» Шипунової, як і соціальна справедливість. Авторка вважає, що: «Соціальні взаємодії на виході має якість рішення і оформлюються у вигляді нормативного припису(" генеральної" формальний чи неформальний соціальної норми) який конкретизується, уточняється, підкріплюється низкою нових нормативних приписів ("обслуговуючі норми»). Якщо реальні і обслуговуючі норми з якихось причин стають соціально неадекватними об'єктивно чи тільки у свідомості більшої частини населення то на соціальному рівні вони постають у вигляді негативних соціальних явищ

анемії, дестабілізації, несправедливої стигматизації деяких видів вчинків і діяльності; конфлікту влади та соціальної групи тощо. Таким чином, критерієм рівня справедливості чи несправедливості та соціальні адекватності чи неадекватності системи нормативних приписів є актуалізовані протестні реакції людей: високий рівень порушення норм, недовіра до соціальних інститутів низький рівень толерантності. Справедливість, таким чином, є основним критерієм, який може використати дослідник для розуміння «статусу» норми: «в залежності від того, чи вважаємо ми соціальні відносини справедливими, чи несправедливими, ми будемо по-різному оцінювати соціальні норми і наше ставлення до них.»[5,с.153]

Існуючі теорії девіантності і злочинності, по суті справи, прямо чи опосередковано розкривають ту чи іншу сторону, форму соціальної несправедливості, яка існує: по-перше, як несправедливість що, чиниться людиною або соціальними групами по відношенню до других людей або соціальних груп чи суспільства в цілому; по-друге, як несправедливість по відношенню до самої людини або соціальної групи іншими людьми чи соціальними групами, владою, політичним режимом, державним апаратом. В першому випадку індивід сам творить несправедливість, і його поведінка виступає девіантною чи злочинною і зумовлена внутрішньою об'єктивною чи внутрішнього суб'єктивною причиною. У другому випадку девіантність та злочинність постають як протестні реакції людини чи соціальної групи проти несправедливості яка чиниться проти них. Всі існуючі теорії, вважає Шипунова (якщо пустити моменти їх некоректності) «...описуються це, але кожна з них по-своєму.»[7,с.10]

Таким чином, спроба «синтезу теорії девіантності» в даному контексті відбувається в межах кримінологічної (нормативістської) позиції з ухилом до суб'єктивізму(індивідуальна девіантна поведінка, формування особистості девіанта тощо) та аксіологічної інтерпретації нормативного поля (справедливість-несправедливість). Інтегративна теоретична модель пояснення девіацій, запропонована Шипуною, є моделлю дослідження делінквентності, але не девіантності, оскільки залишає поза об'єктом позитивні соціальні відхилення, що аж ніяк не відповідає декларованій авторкою «розгляду протилежностей», «антитез» в теоріях і т.п.

В даному контексті більш перспективною видається позиція Гілінського Я.І., який протягом майже двох десятиліть займається вивченням соціальних відхилень, пропагуючи при цьому інноваційні інтегративні пізнавальні стратегії. Перш за все, відмітимо, що Гілінський в останніх своїх працях (2009-2017 роки) надає перевагу постмодерністському і релятивістське розумінню девіацій як *соціального конструкту*. Всі спроби архаїки модерна встановити в суспільстві порядок, суттєво обмеживши негативні девіації скінчилися- як і слід було очікувати - провалом. Хаос і порядок, «норма» і «аномалія» (відхилення), «прогрес» і «регрес», ентропія негентропія — нерозривно пов'язані, взаємодовнювані. Без негативних девіацій, включно і злочинності, не було ні позитивних девіації — творчості. Гіпотетично існує баланс соціальної активності. І тоді найкращий спосіб скорочений негативних

девіації — забезпечення можливості розвитку девіацій позитивних - творчості.

Як свого роду маніфест, Гілінський декларує: «Суспільство постмодерну є суспільство можливостей і ризиків (згадаємо У.Бека). Ми традиційно прагнемо до «порядку», до заборони «поганого» — де нічого не можна заборонити (в Інтернеті!), і до «посилення покарання», як «засобу» зменшити «погане», породжуючі в дійсності «гірше», бо покарання що ніколи не направляло і не «перевиховувало». При цьому ми нічого не робимо для розширення Свободи — творчості, інновацій, інакомислення та інших дій, як єдиної альтернативи негативним девіаціям включно і злочинністю.»[2, с.40-41]

На думку Гілінського, постмодерн розвінчує як ілюзії міфи Просвітництва, що ґрунтується на вірі в розум, так і міфи та ілюзії модерну, ґрунтовані на вірі в демократію свободу і прогрес. Притаманні науці постмодерну релятивізм та агностицизм — як наслідок історії людства і науки - призводить до відмови від можливості досягнення істини. «Стверджуючи напруженість існуючих концепцій девіантності і соціального контролю [вчені – К.К.] пишуть некролог і девіантології.» [6, с.70]

Очевидно, вважає автор, що проблемна ситуація визначається в: неадекватності (неузгодженості, невідповідності) соціальних реалій (девіантність, девіації суспільства), реакції суспільства на них(соціальний контроль) та — наукового їх осмислення (девіантологічна теорія). Якщо девіантна поведінка — предмет перш за все психології то соціальні відхилення, девіантність, як соціальне явище, — об'єкт соціології соціальних відхилень (девіантології). При цьому «...соціальні відхилення (deviance) можна визначити як соціальне явище, що проявляється у відносно масових, статистично стійких, сталих формах та видах людської діяльності які не відповідають офіційно встановленим або таким що фактично склалися в даному суспільстві в культурі чи групі нормам і очікуванням. [4, с.401]

Соціальна норма, в свою чергу, означає межу, міру інтервал припустимої, дозволеної або обов'язкової поведінки, діяльності індивідів, соціальних груп, соціальних організацій, яка історично склалася в конкретному суспільстві. На відміну від природних норм перебігу біологічних чи фізичних процесів, соціальні норми складаються чи конструюються як результат відображення (адекватно або спотвореного) свідомості та вчинках людей закономірностей функціонування суспільства. Тому соціальна норма може або відповідати законом суспільного розвитку(і тоді вона є природною), або ж відображати їх неповно, неадекватно будучи продуктом спотвореного відображення соціальних закономірностей. «І тоді виявляється а нормальною сама норма нормальні ж чи адаптивні відхилення від неї.» [4,402]

Принциповим для розуміння соціальних відхилень (девіантності) і предмета девіантології як науки є усвідомлення відносності (релятивності) і соціальні норми, і соціальних відхилень. В природі в реальній соціальній дійсності не існує явищ, видів діяльності, форм поведінки нормальних або девіантних за своєю природою, за змістом. Ті чи інші форми, види, зразки

поведінки є «нормальними» чи «девіантними» виключно з точки зору усталених соціальних норм в даному суспільстві в даний час.

В своїх роботах Гілінський зауважує: «Важливо пам'ятати: коли девіантологія (соціологія девіантності) вивчає соціальні відхилення (девіантність) і девіантну поведінку, мова завжди має йти про конкретне суспільство, конкретну нормативну систему, про відхилення від існуючих у даному суспільстві норм - не більше. В іншому суспільстві в інший час досліджувана девіантність може такою не бути.» [4, с.404]

Більш того, соціальні відхилення можуть мати для системи чи суспільства подвійне значення. Одні з них — позитивні — виконують негеотропійну функцію, слугують засобо розвитку системи, підвищують рівень її організованості, нівелюють застарілі стандарти поведінки. Інші ж — негативні — дисфункційні, дезорганізують систему, підвищують рівень ентропії. Однак, по-перше, кордони між позитивною і негативною девіантною поведінкою рухливі в часі і просторі соціумів; по-друге, в одному і тому ж суспільстві співіснують різні нормативні субкультури (від об'єднань волонтерів АТО чи добробатів до корупційних злочинних спільнот державного рівня, від фанатів до субкультури наркоманів). І те що вважається нормальним для однієї може бути «девіантним» для іншої, або й для суспільства в цілому. По-третє, «відкритим», особливо для нашого суспільства, є питання «Хто саме і за якими критеріями має право оцінювати "позитивність негативність" соціальних девіацій?»

Саме головне, як вважає Гілінський: «Організація і дезорганізація, «норма» і «аномалія» (відхилення), ентропія (міра хаотичності, невпорядкованості) та негентропія (міра організованості, упорядкованості) є доповнюваними (в розумінні Н.Бора). Їх існування неминуче, вони нерозривно пов'язані між собою, і тільки їх спільне вивчення здатне пояснити ті процеси які ми досліджуємо.» [4, с.404] Саме відхилені як загальна форма змін забезпечує «рухому рівновагу» (А.ле Шательє) або «стійку нерівновагу» (Е.Бауер) системи її збереження стійкість через зміни. При цьому слід, звичайно ж, враховувати еволюційний чи інволюційний характер змін, а також і перспективи революцій- це все відноситься до зони ризиків, і, як ми вже зауважували в даній статті, мають бути тим чи іншим чином знаходитись під технологічним впливом.

Насамкінець, варто перелічити деякі закономірності, що підтверджують загальну соціальну природу різних видів соціальних відхилень як складного соціального явища. По-перше, відмічається відносна стабільність, усталеність зв'язків та взаємозалежностей між різними видами соціальних відхилень та іншими факторами (в тому числі і природними чи фізичними). По-друге взаємозв'язки різних форм соціальних відхилень мають складний і суперечливий характер, який частина відповідає поширеним уявленням. Так наприклад, хоча нерідко спостерігається індукція різних проявів девіантності, за котрих одне негативне явище посилює інше, досить часто емпірично виявляється і протилежні приклади. Це дає можливість автору зробити висновок, що різні форми соціальних відхилень співвідносяться між собою не як "причина" та "наслідок", а як співіснуючі соціальні феномени, які мають за

собою спільний генезис. Різні відхилення неповними можуть в одних умовах «накладатися» посилюючи один одного в інших розводитись в зворотній залежності гасять чи одне одного. Іншими словами, відбувається "інтерференція" різних форм девіантності. Це, як нам здається, теоретична і практично важлива закономірність, потребує дальшого дослідження (можливо, в межах інтегративної теорії). По-третє, очевидно є залежність різних форм соціальних відхилень від середовища (економічних, соціальних, політичних, культурологічних факторів). Відомо, наприклад, що під час війни знижується кількість самогубств зростає насильницька злочинність. По-четверте, особливої уваги заслуговують складні взаємозв'язки негативних і позитивних девіацій. Останнім часом аналіз емпіричної соціологічної інформації свідчить про наявність своєрідного "балансу соціальної активності" і системи факторів, що визначають її структуру та динаміку. При цьому збільшення інтенсивності рівня одних форм активності призводить до зниження інтенсивності інших форм принципом сумісних судів. Можливий варіант одночасного збільшення чи зменшення значення позитивних і негативних соціальних відхилень при відповідному зниженні чи збільшенні значення к тобто нормальної конформної поведінки інтересні дані свідчать про те що в певні можливо революційні періоди історії збільшуються і позитивні і негативні соціальні при скороченні конформної поведінки. Висловлена гіпотеза (інтерференція соціальних відхилень, баланс соціальної активності та інше) представляють не тільки теоретичний, але й практичний інтерес встановлення достовірних і стійких закономірних зв'язки між різними проявами девіантності, між їх позитивними негативними формами можуть бути використані в системі соціального контролю з метою нейтралізації одних, стимулювання інших, спрямування соціальної активності в конструктивному напрямку.

Висновки. Можна констатувати, що надрах соціології формується соціологія соціальних відхилень (девіантності), або ж – девіантологія. Девіантологія — наука що вивчає соціальні відхилення (девіантність) і реакцію суспільства на них (соціальний контроль) Девіантологія, як єдина теорія відхилень, на думку деяких вчених, в перспективі може стати більш загальною теорією девіацій в природі і суспільстві (на фізичному біологічному соціальному рівнях організації світу створення). Наразі ж питання полягає в тому, що соціологічна наука на своєму макро – та мезо-рівні ще не виробила єдиної теорії соціальних відхилень, яка стала інтегративною базою для наук, в предметну область яких входять соціальні відхилення.

Список використаних джерел:

1. Modern problems of deviantology: development prospects. Collective monograph of the I-th International Congress of deviantologists 20-23 April 2017 / Under edition Yu. A. Klayberg's and Kwami S. Dartey. Sofia, 2017. - 148 p.
(Первый Международный Конгресс девиантологов «Современные проблемы девиантологии: перспективы развития» Болгария, София, Болгарско-русский культурный центр. Доступ:
http://www.iiorao.ru/iio/pages/educational/metod/year_2017/morozov_mon_2017/

2. Преступность, девиантность и социальный контроль в эпоху постмодерна: Материалы международной научно-практической конференции 2014 / Под ред. докт. юрид. наук, проф. Н.А. Исаева и кандидата юрид. наук, проф. А.В. Комарницкого – СПб: ИД «Алеф-Пресс», 2014. – 370 с.
3. Комлев Ю.Ю. Девиантность и социальный контроль: теория, исследования, практика. Избранные статьи / Ю.Ю. Комлев. – Казань: КЮИ МВД России, 2015. – 422 с.
4. Гилинский Я.И. Глобализация и девиантность в России // Глобализация в российском обществе/ ред. И.Елисеева. СПб.: Нестор-История, 2008. С.399 – 508.
5. Гилинский Я. Девиантология: социология преступности, наркотизма, проституции, самоубийств и других «отклонений» / Гилинский Я. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2004. – 520 с.
6. Гилинский Я. Криминология: теория, история, эмпирическая база, социальный контроль. 2-е изд. СПб: Юридический центр Пресс. 2009, 320 (34-35)
7. Гилинский Я. Социология девиантности (новеллы и перспективы) Доступ: http://deviantology.spb.ru/etc/publications/Gilinsky-Sotsiologiya_deviantnosti.pdf
8. Шипунова Т.В. Девиантология: современные теоретико-методологические проблемы / Шипунова Т.В. СПб.:Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2012.-245 с. ISBN 978-5-05248-4
9. Шипунова Т.В. Проблема синтеза теорий девиантности // Социологические исследования, № 12. 2004. С. 103-113.

Отримано 15.09.2018

УДК 316.752:303.446.2

Соколова К.О. °

Київський університет імені Тараса Шевченка, факультет соціології, асистент

МЕТОДИКИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ КОНСЕРВАТИВНИХ ТА ЛІБЕРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В XX СТОЛІТТІ

В статті автор розглядає формування методик ідентифікації ліберальних та консервативних цінностей в 20ст. Цей напрям досліджень почав активно формуватись в першій половині минулого сторіччя і має подальший розвиток наразі. В статті розглянуті основні методики ідентифікації ліберально-консервативних цінностей.

Ключові слова: ліберальні цінності, консервативні цінності, методики ідентифікації ліберально-консервативних цінностей.

В статье автор рассматривает формирование методик идентификации либеральных и консервативных ценностей в 20 столетии. Это направление исследований начало активно